

**Херменеутичко споразумевање
(разговор с правилним
разумевањем и тумачењем)
мр Радивој Ж. Нинић**

**страница 1 до 4
позитивне мисли
без предрасуда**

ХЕРМЕНЕУТИЧКО СПОРАЗУМЕВАЊЕ (РАЗГОВОР С ПРАВИЛНИМ РАЗУМЕВАЊЕМ И ТУМАЧЕЊЕМ)

*„Филозофирати, мудрост волети, у дело приво-
дити и остварити, јесте за човека и свет сазнај-
ним и стваралачким вредностима, истинама, ле-
потатама и добротама човечним постојати. Фило-
зофирати, јесте хуманизовати и очовечавати“.*

Непознат аутор

„Језик је хранитељ народа. Докле год живи језик, докле га љубимо и почитујемо, њиме говоримо и пишемо, прочишћавамо га, умножавамо и украшавамо, дотле живи народ – може се међу собом разумевати и умно саједињавати, не прелива се у други, не пропада“.

Језик јесте темељ постојања, разговора и споразумевања.

Сваки разговор и споразумевање зависе од нивоа разума саговорника.

Правилно разумевање и тумачење јесу кључ споразумевања.

Пуно и право споразумевање јесте основ добрих односа.

ЈЕЗИК И МИШЉЕЊЕ

Језик је друштвена институција и један од система вредности народа. Део је опште друштвене културе – посебна људска творевина која је настала у друштвеном процесу. Форма је друштвеног мишљења која улази у друштвену базу и надградњу, као специфична форма људске праксе; објективан практичан облик изражавања мишљења. На њему се мисли. Његова изграђеност утиче на изграђеност ставова, ваљаност разумевања, тумачења и поступања. Живи у говору, који обухвата сва значења значајна за човека, за разумевање стварности, и потпуно је уклопљен у процес мишљења. Не сме се прихватити само као форма за говор. Мишљење иде путевима језика, и да бисмо језиком говорили морамо на њему да мислимо. „Мишљење је субјективно стваралачко схватање објективне материјалне стварности, природне, друштвене, биолошке и психичко мисаоне“. Мишљење јесте разум, а разум јесте моћ суђења (мишљења) и, уједно, предмет чистог ума, јер је чисти ум моћ која пружа принципе на основу којих се нешто може сазнати. Мислити, значи сазна-

ти помоћу појмова; под разумом се подразумева моћ појмова уопште. Разум јесте човекова способност да схвати свет помоћу мисли. Неговањем разума омогућава се лакше разумевање на основу ваљаног мишљења, лакше се учи и то задржава у памћењу. Мишљењем се решавају проблеми и реализују идеје; прогресивно усвајање постојећег уверења. Разум нас тера да се определимо за оно што се нашем уму чини ваљано. Чињеница да човек има разум (моћ мишљења, моћ појмова) води ка потреби и могућности да се интелектуално оријентише у свету. Окружен је многим појавама и, имајући разум, мора да их стави у неки контекст који може да разуме, а потом успешно и ваљано тумачи. Разум тражи уочавање веза и односа. Ако пасивно доживљавамо стварност, пасивно примамо утиске, мисли и мишљења, можемо да их упоређујемо и оперишемо њима, али не можемо да продремо у њих. Мишљење које само региструје појавно не уочава суштину, а разлог за то није у природи, већ у суштини тог мишљења. Морамо да следимо унутрашњу логику ума и логику језика. Мишљење је одређено ставовима, који су укључени у структуру ума. Саздани смо од мисли, у томе нам је све достојанство и једина нам је дужност да мислимо како треба. Мисао и мишљење одређују нашу величину. Говорно мишљење не може да се разлаже на језик (говор) и мишљење, јер су нераскидиво везани. Мишљење одређује значење речи, а спољашњи говор то саопштава. Оно, у суштини, јесте унутрашњи говор, који претходи спољашњем говору, и манифестација је језика у мишљењу без гласног саопштавања. Унутрашњи говор јесте много шири од спољашњег, јер можемо сатима да ћутимо и да мислимо „у себи“, тј. да у себи слободно говоримо све што мислимо, а саопштавамо гласно само оно што сматрамо да је потребно и погодно у датом тренутку разговора (споразумевања).

ЈЕЗИК У ДРУШТВЕНОМ СПОРАЗУМЕВАЊУ

Језик је основно средство људске усмене и писане комуникације и као такав мора да има елементе заједничке свима који њиме говоре и споразумевају се – исти фонетски, морфолошки, синтаксни и лексички систем. „Језик је ... потпуно апстрактан ентитет, норма изнад појединаца, скуп битних типова, који говор остварује на бескрај разноврсних начина ... Благо које је упражњавање говора нагомилало у лицима из исте заједнице ... производ и оруђе говора“. Идеалан може бити само језик којим се с најмање средстава постижу највећи резултати. Важно је да се узму у обзир они који говоре или пишу и они који то слушају или читају, јер је најважније да се људска мисао најпотпуније изрази да би слушаоци или читаоци могли да разумеју њено значење уз минимално напрезање. Језик мора да се одликује највишим нивоом разумљивости и изражајности да би се постигло пуно споразумевање, јер се „специјална интеракција“ код људи заснива на њему и значима телесног кретања. Његова изражајна моћ огледа се у могућности исказивања значења једноставним начином. Исказ преноси и саопштава значење које му је наменило говорно лице тако да га слушалац(читалац) лако и брзо схвати(разуме) и тумачи то што је речено, што се постиже јасним разграничавањем и усмеравањем значења речи и израза. То, уједно, доприноси стабилности језика, јасности и прецизности споразумевања. Говорење и слушање изазивају одређена напрезања саговорника, посебно када то траје дужи временски период. Зато је неопходно да се обрати пажња на економичност казивања говорног садржаја. Краткоћа и прецизност исказа одражавају естетски квалитет језика, а варијантност језика омогућава да се један садржај саопшти на више начина, чиме се избегава непотребно и непријатно понављање, и обезбеђује континуитет у излагању. Важно је

да се негује чистота језика, која се огледа у јасним и правилно саопштеним(изговореним) речима и исказима, очишћеним од непоробних страних речи и посуђеница, иако је преузимање неких речи из других језика један од важних начина да се обогати сопствени језик. Проблему страних речи треба прилазити с много обзира и промишљања, тј. треба ваљано одабрати речи и изразе који ће допринети јасности контекста који се саопштава, јер није могуће да се нађу све потребне речи у једном језику, посебно речи истог језичког порекла. Важно је да језик буде богат ваљаним речима којима се може саопштити што више значења у исказима. Не сме да буде просто измењив систем знакова, него нешто суштинско, што ће јасно рећи једно о једној ствари.

РАЗГОВОР (СПОРАЗУМЕВАЊЕ)

Разговор (споразумевање) јесте друштвена појава коју стварају јединке у једној друштвеној заједници. Језичко споразумевање је у средишту између саговорника који желе да се споразумеју. Споразумети се без језика једнако је „шивењу веза иглом без конца“. Да бисмо се разумели и споразумели разговор мора да се темељи на херменеутици - потпуно и правилно разумети и тумачити усмено или писано саопштене речи и исказе. Зато морају да постоје формулисани и примењиви извесни принципи : 1/ језички систем мора да буде формулисан и да се зна који симболи, термини и језички изрази се употребљавају; 2/ значења свих термина и израза морају да буду тачно одређена, с обзиром на њихову једносмисленост и вишесмисленост, да би се избегли конфузија и погрешно разумевање (тумачење), односно неспоразуми; 3/ експлицитне дефиниције термина, ради избегавања термилолошких сукоба; 4/ избегавати произвољност у разумевању и тумачењу речи, израза и исказа; 5/ избегавати речи чији смисао не може да се одреди, или се тешко одређује.

Изговарањем речи, израза и исказа, остварује се мишљење у говору. Ако не пазимо на смисао говора, не представљамо себи и другима значење изговореног; остаје у речима само изговорни и звучни ефекат. Тако говор губи повезаност и смисао, па се јавља нелогичност исказа, јер је логика огледало мишљења. Нејасност и неодређеност значења речи јесте основни разлог што свуда владају конфузија и одсуство међусобног разумевања. Операција изражавања (говорења) доводи до саопштавања целовитог значења мишљења о некој ствари, јер се мишљење остварује у говору, а говор јесте „слагање“ мисли. Он јесте испољавање, откривање присног бића и психичке везе која нас спаја са светом и с нама сличнима. Средство је исказивања и друштвеног споразумевања. Споразумевање нужно претпоставља уопштавање и развитак значења речи. Зато је значење речи јединство мишљења и говора, и јединство уопштавања и споразумевања.

Основни услов за постизање разумевања и коректно споразумевање јесте језичко – логичка сагласност. Језик који живи у говору, који обухвата све разумевање, толико је уклопљен у процес мишљења (разумевање и тумачење), да ће нам веома мало остати ако скренемо поглед, пажњу или мисао од онога што смо садржајно баштинили од језика и ако на њега будемо хтели да мислимо само као на форму без садржаја и суштине. Тиме се херменеутички феномен исказује као посебан случај општег односа између мишљења и говорења. Споразумевање у разговору укључује спремност саговорника на то и на њихове покушаје да у себи признају вредност другог и противног. Ако је тако код оба саговорника и ако сваки задржава сопствене разлоге, истовремено важући противразлоге, могу, коначно, неприметним и непроизвољним међусобним преношењем

гедишта (размена мишљења) да дођу до заједничког језика, уз пуно разумевање и тумачење саопштеног. Тако се остварује херменеутичко споразумевање (разговор). Разумевање онога што неко каже, јесте споразумети се у некој ствари. Где се постигне споразум, нема места неким преводима или посебним тумачењима. Сврха херменеутике јесте правилно разумевање, правилно тумачење и правилно споразумевање о датој ствари, а то се постиже када су саговорници достигли ниво превладавања пристрасног прихватања мишљења и ставова „ауторитета“, стицањем свог хоризонта знања, који је шири и даљи од уобичајеног. Стећи такав хоризонт знања значи да су саговорници учили и научили да гледају преко онога што је близу и преблизу, не да би од тога одвратили поглед већ да га боље виде и сагледају у већој целини и правилнијим размерама. Тиме се проширује могућност долажења до истине, јер је она суштина свих ствари.

ХЕМЕНЕУТИЧКО СПОРАЗУМЕВАЊЕ јесте смисаон разговор саговорника који, уз међусобно уважавање и језичко-логичку сагласност, потпуно и правилно разумеју и тумаче усмено или писано коректно саопштене речи, изразе и исказе, и на основу достигнутог нивоа језичке комуникације постигну очекиван споразум.